

Uppföljning av den regionala utvecklingsstrategin i Sörmland 2025

– Med stärkt fokus på EU

REGION
SÖRMLAND

Innehållsförteckning

1.1	Sammanfattning	2
1.1.1	Utvecklingen i länet	2
1.1.2	Resultat av det regionala utvecklingsarbetet	3
1.2	Inledning	4
1.2.1	Aktörer och roller i det regionala utvecklingsarbetet	5
1.3	Utveckling och skapat värde under år 2025	7
1.3.1	Jämlika livsvillkor och god hälsa för alla – med särskilt fokus på barn och unga	8
1.3.2	Livslångt lärande för tryggad kompetensförsörjning	13
1.3.3	En hållbar fysisk och digital tillgänglighet och mobilitet	17
1.3.4	Ett växande och dynamiskt näringsliv som bidrar till hållbar omställning.....	20
1.3.5	Goda boende- och livsmiljöer som ger jämlika möjligheter till arbete, välbefinnande och välfärd	24
1.3.6	Den regionala utvecklingsstrategins mål, ram och medel.....	28
1.4	Omvärlden	33
1.5	Diskussion och slutsats	35
1.5.1	Utveckling i länet	35
1.5.2	Regionalt utvecklingsarbete	36
1.5.3	Slutord	38
1.6	Referenser	39

1.1 Sammanfattning

Syftet med den här rapporten är att i samlad form belysa utvecklingen i länet samt det arbete som regionalt utvecklingsansvarig aktör gör för att nå målet och möta utmaningarna som adresseras i Sörmlands regionala utvecklingsstrategi. Utöver att beskriva det arbete som sker (aktiviteter) syftar rapporten till att beskriva vad detta arbete ger (resultat och förflyttningar).

1.1.1 Utvecklingen i länet

Sörmland befolkning minskar, för tredje året i rad. Det får stor inverkan på planering i offentlig sektor, på ekonomiska förutsättningar i länet och på regionala utvecklingsfrågor.

Social hållbarhet

Behörigheten till gymnasiet har ökat mellan åren 2019 och 2023, men å andra sidan förväntas lågutbildade kvinnors livslängd minska. Andelen barn och unga i Sörmland i ekonomisk utsatthet är den högsta i landet.

Ekologisk hållbarhet

Utsläpp av växthusgaser minskar med cirka 2 procent från 2022 till 2023. Minskningen är långt ifrån den årliga minskning som skulle krävas för att följa länets koldioxidbudget. Bilen är fortsatt det vanligaste färdmedlet men en större andel av fordonsflottan kan drivas fossilfritt och elektrifierat.

Ekonomisk hållbarhet

Företagsklimatet i Sörmland har kontinuerligt förbättrats under hela tjugohundratalet och bruttoregionalprodukten i länet utvecklas ungefär lika snabbt som i närliggande och liknande län.

1.1.2 Resultat av det regionala utvecklingsarbetet

Region Sörmland har flera roller när det kommer till regionalt utvecklingsarbete. Det handlar om roller som finansiär, kapacitetsbyggare, utförare och nätverkare. Det innebär ofta att skapa förutsättningar för andra aktörer att bidra till att det regionala utvecklingsmålet nås. Det görs förflyttningar inom det regionala utvecklingsarbetet, såsom ett ökat fokus mot EU, förbättrad samverkan inom Region Sörmland och med externa aktörer. Dessutom drivs det regionala utvecklingsarbetet nu mer utifrån arbetssätt som systemsyn, hållbarhet och användarinvolvering. Det är viktiga förflyttningar för att skapa långsiktigt fokus på värdeskapande för de som lever och verkar i Sörmland.

I arbetet med den här rapporten har Region Sörmlands verksamhetsområde Hållbar regional utveckling (HRU) reflekterat i grupp över de insatser och förflyttningar som skett i länet. Genomgången har visat att när vi bryter ner det regionala utvecklingsarbetet i mindre bitar kan vi se resultat och förflyttning. Dessa är oftare kvalitativt bedömda än kvantitativt mätta. Det är naturligt när uppdraget är samhällsomvandling och utveckling. De resultat som har lyfts kan sammanfattas under någon av nedan fem temaområden; samverkan, nya metoder, finansiering, styrning och framdrift.

Samverkan: Vilken nytta upplever man i samverkan? Den frågan har under året ställts i en enkät för att bidra till utveckling av den samverkan som Region Sörmland driver. För ett antal grupperingar har insikter från enkäten, tillsammans med andra lärdomar, bidragit till diskussioner kring hur nätverket kan skapa än mer nytta för deltagarna. Samverkan internt inom Region Sörmland har förbättrats och samverkan externt har i vissa fall utvecklats genom nya överenskommelser, avtal och målsättningar. Den stärkta samverkan har lett till ökad förståelse, kunskap och gemensamma insatser.

Finansiering: Regionala utvecklingsnämnden tog under året beslut om en kraftsamling under RUSen med fokus på EU och stärkt innovation. På kort sikt ser vi resultat i termer av att Region Sörmland i ökad utsträckning ser vilka möjligheter EU-kontexten ger. Region Sörmlands etablerade process för att fördela regionala utvecklingsmedel, samt arbetet med den territoriella strategin, har gett bättre förutsättningar för effektiva och strategiska projektet. Kommunerna och länsstyrelsen bedöms ha ökat kapaciteten för att söka externa medel, både genom Territoriella strategin och genom utlysta

förstudiemedel för att stärka genomförandet av den regionala utvecklingsstrategin. Samtidigt som kapaciteten har höjts har också efterfrågan på externa medel ökat, på grund av ekonomiska förutsättningar inom Region Sörmland och bland övriga aktörer i länet.

Styrning: Under året har behovet av att utveckla den regionala rumsliga planeringen förstärkts. Det rumsliga perspektivet har stärkts både inom HRU och hos kommunerna i länet, men fortsatt utvecklingsarbete krävs för rumslig planering både regionalt och storregionalt. Även styrning mot hållbarhet har blivit mer integrerad i olika sakområden, exempelvis inom planering och inom näringslivsfrågorna. Styrningen har förstärkts dels genom beslut om kraftsamling om EU inom RUS och dels genom framtagning och revidering av styrdokument som har tydliggjort roller och arbetssätt.

Nya metoder: Det tvärsektoriella perspektivet präglar i ökande grad HRUs arbete. I flera arbeten har också involvering av invånare gett insikter och lösningar som i större utsträckning skapar värde för målgruppen. Ett exempel på detta är arbetet med information om samtyckeslagen för unga.

Framdrift: Flera mer konkreta insatser ger resultat ute i länet. Lärdomar om effektiva företagsfrämjande insatser har lett till utvecklade och fördjupade insatser. Detta leder till ökad konkurrenskraft i företagen. Näringslivsarbete har gett större kunskaper om etablering och investeringar, men också ökade möjligheter till internationell handel. De många insatser som görs för unga i länet ger goda resultat i skolan, förbättrade möjligheter till arbete och studier och fördjupad kunskap om ungas liv och hälsa.

1.2 Inledning

Syftet med den här rapporten är att belysa utvecklingen i Sörmland. I rapporten presenteras också delar av vad som sker att vi ska nå målet och möta de utmaningar som nämns i den regionala utvecklingsstrategin. Dessutom presenteras bedömningar av resultat och förflyttningar i länet. En gemensam bild kan bidra till ökade möjligheter för prioriteringar och kraftsamlingar framåt.

Region Sörmland är regionalt utvecklingsansvarig aktör i Sörmland och i den rollen driver och samordnar Region Sörmland flera nyckelområden som bidrar till att säkra

och stärka samhällets hållbarhet, som exempelvis transportinfrastrukturplanering, bredband, kompetensförsörjning, digitalisering och hälsofrämjande arbete.

Aktörer i Sörmland som arbetar med utvecklingsfrågor möter utmaningarna genom att kraftsamla kring den regionala utvecklingsstrategins fem prioriterade inriktningar. Den sociala dimensionen är målet, ekonomin är medlet och ekologin sätter ramarna. Det är enkelt att sammanfatta, men inte så lätt att få till stånd.

I Sörmland tar vi sikte på målet om ett jämställt och jämlikt samhälle där människor lever ett gott liv med god hälsa utan orättfärdiga skillnader.

Sedan 2023 följer vi upp ett visst antal utvalda mätetal för att beskriva utvecklingen i länet. Mätetal som är kopplade till målet i den regionala utvecklingsstrategin och dess prioriterade inriktningar. I den här rapporten beskriver vi sammanfattat Sörmlands förutsättningar. Under hösten 2025 har medarbetare och chefer inom verksamhetsområdet Hållbar Regional Utveckling i dialog reflekterat över det egna arbetet och dess resultat. Det som har framkommit är de slutsatser som lyfts i rapporten. Genom att samlat lyfta olika informationskällor som statistik och kvalitativa bedömningar är förhoppningen att nå en bättre förståelse och bedömning av samhällsutvecklingen och av förflyttningar som har skett i länet. Slutsatserna i rapporten kommer framför allt att bygga på:

- Ett kvantitativt uppföljningssystem med indikatorer på befolknings- och samhällsnivå ([länk](#)). Dessutom visas slutsatser från statistik under avsnittet [Statistik om Sörmland](#) på utvecklasormland.se samt i förekommande fall kompletterande statistik.
- Viktiga insatser och resultat inom det arbete som Region Sörmland, som regionalt utvecklingsansvarig aktör, har drivit, medverkat i eller medfinansierat.
- Lärdomar från egna och andra aktörers kunskapsunderlag.

1.2.1 Aktörer och roller i det regionala utvecklingsarbetet

En mängd aktörer utför det regionala utvecklingsarbetet. Arbetet kan delas upp i två kategorier, där den första handlar om förutsättningsskapande arbete och den andra handlar om mer konkreta insatser. Region Sörmland har, enligt Förordningen

(2017:583) om regionalt utvecklingsarbete, som regional utvecklingsansvarig aktör (RUA) ett ansvar för att:

- utarbeta och fastställa en regional utvecklingsstrategi och att
- samordna insatser för att genomföra strategin i länet.

Det innebär att regionalt utvecklingsansvarig aktör skapar förutsättningar för utveckling och finansierar insatser för hållbar regional utveckling. Det kan handla om att bygga ökad kapacitet, att samordna, arrangera konferenser och finansiera förstudier och projekt. Region Sörmland utför i vissa fall det operativa arbetet, men det sker oftast av exempelvis kommuner, företagsfrämjande och innovationsstödjande aktörer, akademi, myndigheter och civilsamhälle. I Sörmland brukar vi beskriva det som att aktörer i det regionala utvecklingsarbetet kan anta (mer eller mindre tydligt) dessa fyra roller:

- Finansiär
- Utförare
- Nätverkare
- Kapacitetsbyggare

Regionalt utvecklingsarbete innefattar också flernivåsamverkan med lokal nivå, nationell nivå och EU-nivå. Den regionala nivån har en viktig roll i att bedriva påverkansarbete nationellt och på EU-nivå för att lyfta lokala och regionala behov. Analysen av utfört arbete och resultat under 2025 visar att väldigt mycket av det arbete som regionalt utvecklingsansvarig aktör utför kan kategoriseras som kapacitetsbyggande. Det handlar om metodutvecklande arbete som kan spridas bland aktörer i länet och om att skapa tydligare gemensam riktning genom styrning för att mobilisera kraft i aktörssystemet, inte minst kopplat till EU:s olika finansieringsfonder. Region Sörmland antar även rollen som nätverkare i de många samverkansforum som vi driver och deltar i och rollen som finansiär genom att fördela både de statliga regionala utvecklingsmedlen och genom att mobilisera aktörer för att ansöka om andra utvecklingsmedel. Nätverkandet och finansieringen är delar för att bygga kapacitet. Dessa delar ska stärka att vi aktörer gemensamt utför rätt saker. Under året har Region utvärderat 15 externa nätverk som regionen driver, med syfte att utveckla och stärka den samverkan som regionen driver.

Undersökningen gav insikter i vilka slags nyttor som upplevs skapas i olika samverkansgrupperingar samt vilka förutsättningar som upplevs finns på plats. Utvärderingen gav samverkan generellt ett gott betyg, och de allra flesta menar att den tid som läggs på samverkansgrupperingen är rimlig i förhållande till den nytta som skapas.

Regionalt utvecklingsansvarig aktör beslutar över hur vissa statliga medel för regionalt utvecklingsarbete används, samt deltar i mobilisering och beredning av projekt som finansieras via EU:s strukturfonder liksom andra tillgängliga finansieringskällor. Enligt politiskt beslutade styrdokument ska Region Sörmland vara projektägare i de fall när det saknas en extern aktör som kan driva ett utvecklingsprojekt och där behovet har identifierats som centralt för länets utveckling. Exempelvis är Region Sörmland i dagsläget projektägare i ett antal projekt som finansieras av Europeiska Socialfonden+ (ESF+) och Europeiska regionalfonden (ERUF). Genom att Region Sörmland är projektägare kan även mindre kommuner och organisationer delta i större projekt och få tillgång till utveckling, kompetens och lärande.

I Region Sörmlands ansvar ingår också att följa utvecklingen i länet samt att analysera, följa upp och utvärdera det regionala utvecklingsarbetet i länet. Det arbete som utförs i länet lyfts inte i sin helhet i den här rapporten utan rapporten begränsas till arbete som antingen utförs av verksamhetsområdet under Regionala utvecklingsnämnden eller finansieras via nämnden.

1.3 Utveckling och skapat värde under år 2025

Nedan beskrivs nuläge, exempel på förflyttningar och resultat inom de fem prioriterade inriktningarna. Samt den övergripande nivån för målet om ett socialt hållbart samhälle inom ekologins ramar. Den statistik som beskrivs och som finns till förfogande kan komma med viss fördröjning, vilket betyder att trots att utvecklingen beskrivs för år 2025 finns det vissa mätetal där senaste mätningen var år 2022. Det innebär att i vissa fall beskrivs en långsiktig trend och i andra fall förändringar från år till år.

De prioriterade inriktningarna i den regionala utvecklingsstrategin går in i varandra och påverkar varandra. Till exempel påverkar en hållbar fysisk och digital tillgänglighet förutsättningar för höjd utbildning som i sin tur ger förutsättningar för en förbättrad hälsa på befolkningsnivå samt gynnar ett dynamiskt näringsliv som kan rekrytera

anställda utifrån sina behov. För att skapa överskådlighet i detta system av samverkande faktorer är ambitionen att kunna beskriva utveckling och förflyttning under de olika rubriker som de prioriterade inriktningarna är.

1.3.1 Jämlika livsvillkor och god hälsa för alla – med särskilt fokus på barn och unga

Nuläge

I den här prioriterade inriktningen följs utvecklingen med hjälp av följande indikatorer:

- Förväntad återstående livslängd vid 30 års ålder
- Andel personer 18-84 år som bedömer sitt allmänna hälsotillstånd som bra eller mycket bra
- Andel unga som uppger att de känner att de duger precis som de är
- Andel unga som uppger att de är nöjda med sin fritid
- Andel unga som uppger att de rör sig mer än 60 minuter per dag
- Andel invånare 0-17 år i hushåll med låg inkomststandard

Se statistiken i sin helhet [i det digitala faktabladet](#), under fliken Goda och jämlika livsvillkor.

Lågutbildade kvinnors förväntade livslängd minskar i Sörmland mellan 2018 och 2024, vilket den inte gör i samma utsträckning i riket. Vi börjar också se minskningar i livslängden för både män och kvinnor med högre utbildning i Sörmland. Inte heller detta syns i riket. Siffrorna som redovisas är fyraårsmedelvärden. Det är alltså här siffrorna för 2014 till 2018 och 2019 till 2024 som jämförs.

Undersökningarna Liv och hälsa och Liv och hälsa ung ger goda kunskaper om hur vuxna och unga i Sörmland mår och vilka skydds- och riskfaktorer de har kring sig. För de unga kan svaren i enkäten säga oss mycket om deras uppväxtförhållanden. Eftersom inga nya siffror har kommit från befolkningsundersökningarna sedan sist rapporten skrevs kvarstår slutsatserna om indikatorerna:

- Andel personer 18 till 84 år som bedömer sitt allmänna hälsotillstånd som bra eller mycket bra
- Andel unga som uppger att de känner att de duger precis som de är
- Andel unga som uppger att de är nöjda med sin fritid
- Andel unga som uppger att de rör sig mer än 60 minuter per dag

Det går inte att statistiskt säkerställa en förändring i andelen som uppger att den egna hälsan är god över tid. Däremot går det att tydligt se att unga tjejer i lägre utsträckning upplever att de duger som de är än vad unga killar gör.

Det finns ingen tydlig trend i andelen unga som uppger att de är nöjda med sin fritid, eller angående andelen som uppger att de rör sig minst 60 minuter per dag. Tjejer upplever dock i lägre grad att de är nöjda med sin fritid och de uppger i lägre utsträckning än killarna att de rör sig minst 60 minuter per dag. Från en intern analys av Liv och hälsa ung kan vi också se att de unga som är oroliga för familjens ekonomi i lägre i utsträckning rör på sig minst 60 minuter per dag än de som inte är oroliga för familjens ekonomi.

Andelen barn och unga i länet som lever i hushåll med låg inkomststandard i Sörmland minskade mellan 2014 och 2021. Det har sedan skett en ökning till 2022 och sedan en minskning till 2023. Sörmland har under det året den högsta nivån i landet med låg inkomststandard.

Resultat och insatser i det regionala utvecklingsarbetet

Stärkt arbete med målgruppen som experter

I regionalt utvecklingsarbete är ambitionen ofta att lösa komplexa samhällsutmaningar. Inom den regionala utvecklingsstrategin beskrivs rekommenderade arbetssätt (som förut kallades förhållningssätt) som vi kan använda för att bedriva utvecklingsarbete i sådana här frågor. I RUSen står det: ”För att lösa komplexa samhällsproblem ska vi använda ett utforskande arbetssätt, där vi utgår från förutsättningarna och utmaningarna men även ifrån att vi kanske inte alltid vet vad som kommer att lösa problemet bäst. Vi behöver därför samskapa både beskrivningen av problemet och förslag på lösningar med inblandade aktörer. Detta behöver vi göra med hållbarhet, människa och plats i fokus.”

Inom den här prioriterade inriktningen har metoder för samskapande testats och utvecklats under året. Några exempel på det är arbetet med samtyckeslagen och arbetet med inkluderande innovation, vilka beskrivs nedan.

Två sidor av sex

År 2018 infördes en ändring i en paragraf i Brottsbalken som brukar kallas Samtyckeslagen Region Sörmland tog tillsammans med Länsstyrelsen,

Åklagarmyndigheten och Polisen under år 2024 fram boken *Två sidor av sex*, för att öka kunskapen om vad lagen innebär för unga. I dialog och en enkätundersökning med målgruppen identifierades att en bok skulle kunna fungera som diskussionsmaterial för gruppen. Innehållet i boken stämde sedan kontinuerligt av med fokusgrupper av gymnasieelever. Under år 2025 beställdes totalt 2 000 exemplar av boken av skolor och andra verksamheter i från Sörmland vilket är över förväntan. Skolpersonal, ungdomsmottagningar och elevhälsa i länet har använt materialet och gett positiv återkoppling. Ungdomsmottagningen i Strängnäs har på eget initiativ och med ekonomiskt stöd av Länsstyrelsen nu ett uppdrag att ta fram ett pedagogiskt koncept kring skolors arbete med boken. Åklagarmyndigheten uppger att de arbetar mer brottsförebyggande än tidigare, nu efter framtagande av boken. Även Länsstyrelsen i Södermanlands län lyfter *Två sidor av sex* i sina uppdrag och fler länsstyrelser i Sverige är på gång att trycka upp och distribuera böckerna till sina kommuner. Vilka resultaten blir för de unga i Sörmland och andra län kan vi inte dra några slutsatser om än så länge.

Projektet Inkluderande Innovation

Region Sörmland har tillsammans med Sörmlands stadsmission och Sveriges stadsmissioner varit projektägare för förstudien *Inkluderande innovation* som finansieras av Vinnovas Impact Innovation program Sustain Gov. Förstudiens syfte var att involvera människor i socioekonomisk utsatthet som experter på sina behov och skapa forum där de kan dela den kunskapen med andra aktörer och gemensamt utforska utmaningar och lösningar. Professionens roll har varit perspektivgivare på problem och lösningar. Förstudien ville även utforska hur målgruppens egenmakt, agens och upplevelse av kompetens kan stärkas genom deltagande i utvecklingsarbete och hur deltagarinflytande kan vara ett viktigt element i framtida lösningar. Dessutom prövades hur en metod för dialog där målgruppen har en expertroll kan användas för att generera kunskap i regionalt utvecklingsarbete och tas vidare i kommande projekt. Den systemanalys som togs fram inom förstudien har kontinuerligt bidragit till nya insikter. Arbetet har resulterat i en fördjupad förståelse för målgruppen, stärkt samverkan mellan berörda aktörer och skapat nya kontaktytor som tydliggjort möjliga utvecklingsvägar.

Det samlade arbetet under året lade grunden för och ledde till en ny projektansökan om genomförandeprojekt tillsammans med Eskilstuna kommun och Sörmlands stadsmission till Vinnovas Impact Innovations program Sustain Gov. Projektet *Socialt*

centrum för möjligheter och psykisk hälsa startade i december 2025 och kommer att pågå i två år.

Ökad systemsyn kring rörelse och fysisk aktivitet i Nyköpings kommun

Inom ramen för RUSens rekommenderade arbetssätt lyfts också ett behov av att arbeta utifrån en systemsyn när vi bedriver regionalt utvecklingsarbete. Så här står det i RUSen: ”Behovet av att se, belysa och utveckla samband, synergier och målkonflikter är därför en grundläggande utgångspunkt i Sörmlandsstrategin. I linje med detta utgår strategin från en systemsyn och ett tvärsektorielt synsätt med hjälp av Sörmlands modell för hållbar utveckling.”

Ett exempel på hur den här systemsynen kan införlivas i praktiskt arbete får vi från Nyköpings kommun. Under tidigare år har ett arbete drivits inom ramen för projektet *FASiS*, med syfte att integrera folkhälsofrågor, särskilt fysisk aktivitet, med samhällsplaneringen. Under 2025 har, som en utveckling av det tidigare arbetet, en förvaltningsövergripande samverkansgrupp för ökad rörelse startats i Nyköpings kommun. Målet med gruppen är kommunövergripande samverkan för att skapa en god och jämlik hälsa i livets alla skeden utifrån ökad rörelse och fysisk aktivitet i befolkningen, med särskilt fokus på barn och unga. Gruppens arbete syftar också till att förskjuta perspektiven från att uppnå effekter av fysisk aktivitet till att stärka människors relation till rörelse och fysisk aktivitet. Workshops och samtal med ett flertal divisioner har lett till ökad kunskap i fråga om förvaltningens roll för att främja ökad rörelse och fysisk aktivitet.

Ökad tydlighet kring samverkan och roller i folkhälsofrågor

Ett av de viktigaste verktygen som regionalt utvecklingsansvarig aktör har för att bedriva regionalt utvecklingsarbete är att samverka. Samverkan är inte viktig i sin egen rätt utan viktig för vad den kan ge för resultat för länet. Därför måste samverkan hela tiden utvecklas. Utveckling av samverkan sker inom RUSens alla prioriterade inriktningar.

Verksamhetsområdet Hållbar regional utveckling driver två regionala nätverk om folkhälsa och rättighetsbaserat arbete. Det senare tillsammans med länsstyrelsen. Bedömningen är att dessa nätverk har stärkt samverkan med länsstyrelsen och

kommunerna och gjort att kommunerna känner sig mer delaktiga i rättighetsarbetet. En utvärdering av samverkan har dock identifierat att det finns en otydlighet i vem som har täten i uppdraget kring rättighetsnätverket. Ett arbete pågår för att regionen och länsstyrelsen ska förtydliga sina roller och hur nätverket kan skapa än mer nytta för deltagarna.

Region Sörmland utvecklade och fördjupade strukturer för strategisk samverkan med civilsamhället i syfte att stärka relationen och måluppfyllelse gentemot den regionala utvecklingsstrategin. Region Sörmland har påbörjat ett internt arbete för att fler delar av Region Sörmland ska vara inkluderat i samverkansmodellen och det finns nu ett tydligare politiskt intresse för att utveckla samverkan med civilsamhället. Dessutom har ett nätverk med kommunernas föreningssamordnare initierats. Region Sörmland arbetade under hösten 2025 med att säkerställa och förtydliga målen och uppdraget för nätverket för kommunernas föreningsutvecklare. Det finns intentioner om att utveckla detta nätverk mot ett nätverk mot civilsamhällesfrågor för offentlig sektor på regional nivå.

Inom Region Sörmland sker folkhälsoarbete inom verksamheter med närliggande och ibland överlappande ansvarsområden, varför ett arbete pågår för att öka samarbetet mellan verksamheten Valfärd och folkhälsa och enheten Folkhälsofrågor och mänskliga rättigheter inom Hälsoval. Valfärd och folkhälsa tog under år 2025 fram en projektplan för framtagande av ett länsövergripande folkhälsoprogram. Redan i RUS-uppföljningen 2024 lyftes att den pågående översynen av den regionala utvecklingsstrategin tydliggjorde vilka av folkhälsopolitikens målområden som bör tas om hand inom den här prioriterade inriktningen. Folkhälsoprogrammet ska i sin tur konkretisera den regionala utvecklingsstrategin, samla aktörer kring gemensamma fokusområden, skapa en gemensam riktning och tydliggöra ansvar och roller i folkhälsoarbetet i länet.

Under året har regionstyrelsen också gett Regiondirektören i uppdrag att ta fram en handlingsplan för Region Sörmlands folkhälsoarbete. Ansvaret för framtagandet ligger hos enheten Folkhälsofrågor och Mänskliga rättigheter inom Hälsoval. Handlingsplanen ska konkretisera och tydliggöra Region Sörmland interna (egna) folkhälsoarbete. Handlingsplanen kommer att komplettera folkhälsoprogrammet.

Region Sörmland är, liksom länets kommuner, näringslivet, civilsamhället med flera, en viktig aktör inom det regionala utvecklingsuppdraget. Det länsövergripande

folkhälsoprogrammet skapar en gemensam plattform för länets aktörer, medan Region Sörmlands handlingsplan tydliggör Region Sörmland som aktör i det regionala utvecklingsuppdraget. På så sätt skapas både extern samordning och intern tydlighet, vilket ger bättre förutsättningar för långsiktighet, hållbarhet och kraft i genomförandet av RUS.

1.3.2 Livslångt lärande för tryggad kompetensförsörjning

Nuläge

I den här prioriterade inriktningen följs utvecklingen med hjälp av följande indikatorer:

- Långtidsarbetslöshet, som andel av befolkningen
- Invånare 16–24 år som varken arbetar eller studerar
- Andel sysselsatta som är sysselsatta i yrke som matchar deras utbildning
- Sysselsättningsgrad bland utrikes födda, 20 – 64 år
- Andel som har gymnasieexamen inom 4 år
- Andel behöriga till nationellt program på gymnasiet
- Elever i åk 9 som är behöriga till yrkesprogram
- Andel vuxna som deltar i utbildning

Se statistiken i sin helhet [i det digitala faktabladet](#), under fliken Livslångt lärande för tryggad kompetensförsörjning.

En stor utmaning för arbetsgivare är att de har svårt att hitta rätt kompetens och rekrytera personal som de behöver. Den senaste regionala utbildnings- och arbetsmarknadsprognosen för Sörmland publicerades i december 2025 och sträcker sig till 2040 (SCB, 2025). Om rådande trender inom tillgång och efterfrågan på utbildad arbetskraft fortsätter pekar prognosen mot fortsatt brist på utbildad arbetskraft inom vården, delar av utbildningssystemet samt inom industrin. Mer specifikt förväntas det råda fortsatt brist på bland annat utbildade ingenjörer, yrkeslärare samt de flesta stora utbildningsgrupperna inom vården.

Andelen unga som saknar arbete eller studier har ökat mellan år 2022 och 2023 (senaste mätår) men utvecklingen av långtidsarbetslösheten är blandad. Långtidsarbetslösheten minskade mellan 2021 till och med 2023 men för män ser vi nu en liten ökning under 2024. För kvinnor ser vi fortsatt en liten minskning av långtidsarbetslösheten under 2024. År 2024 har Sörmland och Skåne den högsta andelen arbetslösa på årsbasis. När vi följer preliminära månadssiffror över arbetslösheten från SCB kan vi se att år 2024

var det flera månader då män i Sörmland hade högre arbetslöshet än kvinnor, men att år 2025 är arbetslösheten likartad mellan könen.

Andelen som är sysselsatta inom ett yrke som de är utbildade för är lägre i Sörmland än i riket. Trenden ser dock likartad ut över tid, senaste år 2023. När man studerar hur andelen som arbetar i ett yrke de är utbildade för i olika grupper ser man att för personer födda i Afrika är det en högre andel i Sörmland än i riket som är anställda i ett yrke som de är utbildade för.

De svårigheter som finns på arbetsmarknaden i Sörmland är mer uttalade för de som är invandrade eller nyanlända i länet. Integrationen är på så vis en utmaning för länet, även om sysselsättningsgraden bland utrikesfödda män och kvinnor har ökat markant mellan 2020 och 2023. Till 2024 ses sedan en minskning av sysselsättningsgraden för män, medan andelen sysselsatta utrikes födda kvinnor är nästan oförändrad. I Vingåker och Gnesta minskar däremot utrikes födda kvinnors sysselsättningsgrad markant mellan 2023 och 2024.

Genomströmningen i gymnasieskolan är fortsatt låg i många kommuner i Sörmland. År 2024 är det enbart Oxelösund och Trosa som har en högre andel elever som avslutar gymnasieskolan med examen eller studiebevis inom fyra år än riket i snitt. Andelarna varierar i de flesta kommunerna mellan åren, men det syns tecken på en positiv trend i Eskilstuna och bland pojkar i Strängnäs. Däremot syns en negativ trend för flickor i Gnesta.

Behörigheten till gymnasieskola har ökat från och med 2019 till och med 2023 (senaste mätår på regional nivå). År 2025 har behörigheten till yrkesprogram ökat markant i Flen, från omkring 70 procent till omkring 80 procent av elever i årskurs 9. För tjejer i Oxelösund har trenden dock varit negativ i flera år och den utvecklingen ser vi nu också för tjejer i Nyköping och för killar i Strängnäs. För killar i Katrineholm och tjejer i Trosa ser vi däremot nu en positiv trend.

Den låga utbildningsnivån i länet skapar stora behov av kompetensutvecklande insatser. Det kan därför ses som positivt att Sörmland är det län där högst andel vuxna är inskrivna i någon sorts utbildning, även om andelen har minskat mellan 2020 och 2023. År 2024 ser vi dock en ökning igen. Detta kan dock tolkas på olika sätt. Både utbud av utbildningar, kapacitet och hur länge det tar att färdigställa en utbildning kan påverka detta.

Resultat och insatser i det regionala utvecklingsarbetet

I framkant gällande beviljande ansökningar ESF+

Som beskrivits i inledningen av rapporten är en viktig roll för regionalt utvecklingsansvarig aktör att bidra i finansiering av utvecklingsprojekt. Ett sätt att bidra i detta är att mobilisera aktörer och bygga kapacitet kring att ansöka om EU-medel. Det finns även statliga regionala utvecklingsmedel som regionalt utvecklingsansvarig aktör kan besluta om fördelning av.

Europeiska socialfonden+(ESF+) är viktig för finansiering av projekt för att möta socioekonomiska samhällsutmaningar i Sörmland. Region Sörmlands roll är främst att sammanföra aktörer och mobilisera projekt så att fler projekt med finansiering från bland annat ESF+ kan genomföras i Sörmland. Redan under 2024 kunde vi konstatera att Sörmland, tack vare ett framgångsrikt mobiliseringsarbete, ligger i framkant gällande antal beviljade ansökningar inom Europeiska socialfonden+. Detta gäller även under 2025. Se separat fil för fullständig lista över årets pågående och beviljade projekt från EU-fonder.

Under 2025 har projektet Edmund 2.0 som drivs av Flens kommun godkänts. Syftet med projektet är att kvinnor och män som fullföljer insatsen ska göra en stegförflyttning mot arbete, studier som leder till arbete, komma i arbete och uppnå egen försörjning. Mälardalens Universitet har också fått projektet Kompetenslyft Elektrifiering, Energi och Mobilitet beviljat. Projektet vill bidra till att lösa ökande behov av kompetens hos medarbetare och chefer verksamma inom området elektrifiering, energi och mobilitet. Även Eskilstuna kommun har fått godkänt på en ESF+ansökan under året. Det handlar om projektet Se mig! 2.0. Projektet mål är att ta fram en arbetsmodell anpassad till behov och förutsättningar på Rinmangymnasiet.

Utveckling av undervisning och skola för barnens skull

Arbetet för barn och ungas studieresultat och framtida arbetsmarknadsetablering drivs framåt genom ett antal projekt och mer externt inriktade utvecklingsarbeten.

Ungas Framtid, ett projekt som har pågått i fyra sörmländska kommuner mellan januari 2023-december 2025 har genererat goda resultat. Deltagarna upplever ökad tilltro till sin förmåga och ökad motivation. För vissa har projektet också stärkt det sociala och minskat oro. Många deltagare menar att de har ökat sin skolnärvaro, fått bättre

skolresultat, och en tydligare plan för framtiden. Deltagarenkäter visar också att fler klarar sina studier eller kommer i arbete. Utifrån meritvärden går det att se att 70 procent av pojkarna och 85 procent av flickorna har fått betyg i fler ämnen än de hade innan de deltog i projektet.

Region Sörmland fortsatte också under året arbetet med att driva Modda Sörmland som regionalt nav för ökat vetenskapligt kapital hos barn och unga inom naturvetenskap, teknik, ingenjörsvetenskap och matematik, de så kallade STEM-ämnena. Mälardalens universitet har utfört en forskningsstudie kring Upplevelsebaserat lärande med XR inom Modda. Resultaten visar att elevernas studiero, motivation och engagemang påverkas positivt med metoden. I arbetet för ökat intresse för STEM ämnena är det också positivt att söktrycket till naturvetenskapsprogrammet på gymnasiet har ökat i Sörmland i motsats till i riket.

Även Nyföretagarcentrum i Sörmland driver arbete för målgruppen unga med syfte att öka möjligheterna till fortsatta studier eller sysselsättning. Projektet Din väg att lyckas spreds under året till fler kommuner i Sörmland. I projektet utvecklar deltagarna sociala och professionella färdigheter samtidigt som de bygger nätverk och får en inblick i arbetslivet. För näringslivets del skapas kontakter med unga som är drivna, förberedda och medvetna om arbetslivets krav. Region Sörmlands samlade bedömning är att projektet under år 2025 ledde till att ungdomar fick anställningar, praktikplatser, ökad motivation, bättre självkänsla, framtidstro och förebilder. Sju av ungdomarna har fått praktik eller jobb och tio är igång med att starta företag inom Ung företagsamhet. Genom projektet har flera kommuner och Nyföretagarcentrum närmat sig varandra och Nyföretagarcentrums insatser för målgruppen kompletterar nu kommunernas.

Utvecklad process för att bedöma och följa kompetensbehov

För att ta strategiska beslut behövs korrekta beslutsunderlag. Det krävs också att rätt aktörer är med och bidrar i beslutsunderlagen för att den gemensamma bilden ska upplevas relevant för flera aktörer. Inom arbetet för att följa och bedöma kompetensbehov är Region Sörmlands branschforum ett centralt verktyg. Branschforumen drivs i samverkan med Arbetsförmedlingen Sörmland och fungerar som en strukturerad arena där företag, utbildningsaktörer och offentliga aktörer samverkar för att hantera kompetensförsörjningsfrågor i Sörmland. Inför 2025 skrevs en ny överenskommelse med Arbetsförmedlingen Sörmland. Den samverkan är även

fortsättningsvis den största framgångsfaktorn för att arbeta med bedömningar av Sörmlands kompetensbehov.

Ett nytt branschforum för Industri etablerades och lanserades hösten 2025 som en del i det långsiktiga arbetet med kompetensförsörjning. Genom utvecklingen av arbetet med branschforum har Sörmland fått en tydligare och mer förankrad process för att bedöma och följa kompetensbehov på både kort och lång sikt. Under året har även studie- och yrkesvägledare i länet haft återkommande möten med branschforum. Bedömningen är också att fler aktörer nu ser vikten av forumen och möjligheten att påverka kompetensförsörjningen. Branschdialogerna leder också till konkreta resultat på kort sikt. Bland årets resultat märks effektivisering av teoriprovet för tunga fordon och vidareutveckling av konceptet Språkombud.

1.3.3 En hållbar fysisk och digital tillgänglighet och mobilitet

Nuläge

I den här prioriterade inriktningen följs utvecklingen med hjälp av följande indikatorer:

- Andel hushåll med tillgång till eller möjlighet att ansluta till bredband om minst 1 Gbit/s
- Utsläpp av växthusgaser från transporter
- Andel av befolkning i kollektivtrafiknära läge
- Färdmedelsandelar hållbara färdslag
- Genomsnittligt antal mil per person i personbil
- Andel unga som ofta går eller cyklar till skolan

Se statistiken i sin helhet [i det digitala faktabladet](#), under fliken En hållbar fysisk och digital tillgänglighet.

Sörmlänningarna har tillgång till flera stora arbetsmarknader och det är många som pendlar från Sörmlands kommuner till andra kommuner för att arbeta. I länet finns goda möjligheter till digital uppkoppling och de senaste åren har det skett stora ökningarna i möjligheten att koppla upp till bredband även i glesbebyggda områden. Dock minskar andelen hushåll med den här tillgången i glesbebyggda områden mellan 2023 och 2024. Tillgången skiljer sig också åt en del mellan kommunerna i länet. Sörmland har en relativt liten andel sysselsatta som förväntas kunna arbeta på distans (Region Sörmland, 2021) varför pendling och arbetsmarknadsförstoring fortsättningsvis innebär långa transporter.

Den långsiktiga trenden under perioden 2005 till 2023 inom mätområdet utsläpp av växthusgaser från transporter kan ses som positiv. Måttet bygger dock på trafik i länet – och Sörmlands siffror påverkas starkt av genomfart genom länet på stora transportleder. På nationell nivå vet vi att utsläppen från transporter ökade markant under 2024, till stor del på grund av sänkt reduktionsplikt. Vi har än så länge inte regionala siffror för 2024.

Tillgängligheten till kollektivtrafik är god i Sörmland, men bilen är än så länge det vanligaste färdmedlet. Antalet körda mil per personbil minskade markant under pandemin men därefter har körda mil ökat något. Nivåerna under åren 2021 till 2024 är dock långt ifrån nivåerna före pandemin. Andelen elektrifierade fordon har ökat markant mellan 2021 och 2024 och detsamma gäller andelen fordon som kan drivas med fossilfria bränslen.

Under ett år har Region Sörmland kunnat följa andelen unga som ofta väljer att gå eller cykla till skolan. Vi kunde redan förra året se att det sker något mellan årskurs sju och årskurs nio där de äldre i lägre utsträckning går och cyklar till skolan. I de analyser som är gjorda kan vi se att det finns skillnader i hur man tar sig till skolan, där exempelvis de med föräldrar från Sverige i högst utsträckning åker elsparkcykel eller epa-traktor till skolan. Det finns inga nyare siffror för detta måttetal eftersom undersökningen inte har genomförts sedan 2023.

Resultat och insatser i det regionala utvecklingsarbetet

Kollektivtrafiken i Sörmland bidrar i det regionala utvecklingsarbetet

Region Sörmland har ett antal uppdrag förutom det regionala utvecklingsuppdraget. Genom arbete med dessa uppdrag kan verksamheten också bidra till regional utveckling. Det kan handla om att uppdraget med en hälsofrämjande hälso- och sjukvård också kan skapa goda och jämlika livsvillkor i länet, exempelvis. Men uppdraget om att bedriva regional kollektivtrafik har också stor potential att bidra till den prioriterade inriktningen om en hållbar mobilitet. Under året har ett antal aktiviteter utförts som har bidragit till att integrera kollektivtrafiken som ett verktyg för hållbar regional utveckling. Det handlar dels om en godkänd projektansökan kring kombinerat resande (kombinationsresor) *Hela resan – en väg framåt*, och dels om ett arbete för ökad drivmedelsberedskap. Projektet om kombinationsresor kommer att startas upp under 2026 och drivs som en förstudie som kommer ge en bild över olika typer av

insatser som har goda chanser att främja kombinationsresor med kollektivtrafiken utifrån de förutsättningar och möjligheter vi har i länet. Inom projektet Fossilfritt 2030 togs under året fram ett kunskapsunderlag som belyser tekniska lösningar för att säkerställa drivmedelsberedskap för kollektivtrafik och andra samhällsviktiga transporter. Denna beredskap syftar också till att främja en omställning till förnybara drivmedel som el, HVO, och vätgas. Arbetet med drivmedelsberedskap gav fördjupad samverkan mellan kollektivtrafik, samhällsplanering och beredskap i Sörmland och har lett till strategiska diskussioner om framtida investeringar i infrastruktur. Ett resultat av detta är ökad förståelse för behovet av robusta energilösningar. Kunskapen integreras också framåt i det fortsatta programarbetet och detaljplanarbetet för en ny bussdepå i Nyköping, men även i det större uppdraget om att se över utvecklingsbehoven för regionens alla depåer.

Utvecklat arbete för hållbar tillgänglighet

Under året har den tidigare gällande cykelstrategin förklarats inaktuell av politiken. Detta då den inte utgick från ett tillräckligt systemperspektiv på omställningen till ett transporteffektivt samhälle. I förlängningen av detta genomfördes en förstudie för att undersöka hur Region Sörmlands nuvarande arbetssätt och styrdokument stödjer ett mer systematiskt och tvärsektorielt arbete för hållbar tillgänglighet. Förstudien identifierade ett behov av tvärsektorieell samverkan för att möta komplexa samhällsutmaningar såsom klimatförändringar och social ojämlikhet. Dessutom presenterades förslag på förbättringar och metoder för att stärka samverkan, tydliggöra mål och indikatorer samt förenkla uppföljning. Förstudien har lett till förståelse och kunskap kring behovet av ett bredare grepp om hållbar tillgänglighet. I en bredare systemsyn på tillgänglighet ses cykel och andra transportslag som en del av ett system som ska främja hållbar tillgänglighet och hållbart resande. Arbetet kommer fortgå 2026 och framåt för att utveckla och testa de föreslagna förändringarna från förstudien. Region Sörmland etablerade under 2025 en ny nätverksstruktur för hållbart resande med årshjul och arbetsgrupper. Sammantaget har utvecklingen av arbetet för hållbar tillgänglighet berört viktiga verktyg som samverkan och finansiering såväl som arbetssätt som systemsyn.

Pågående arbete med revidering av strategier för digital och fysisk infrastruktur

Arbetet med infrastrukturfrågor är långsiktigt och de långsiktiga strategierna får därför stor vikt. Det är avgörande att alla inblandade aktörer är överens om riktningen på längre sikt för att undvika tvära kast i satsningar som behöver spänna över en lång tidsrymd. Under 2025 har mycket arbete i olika samverkanskonstellationer handlat om Trafikverkets förslag till nationell plan för transportinfrastrukturen. Under 2025 har också den en ny strategi för storregional kollektivtrafik varit på remiss. Även den nya länstransportplanen har varit ute på remiss under 2025 och det slutliga planförslaget skickas till regeringen under 2026.

Under 2024 beslutades om att Regionen skulle initiera ett arbete för att uppdatera den regionala bredbandsstrategin. Under 2025 har Region Sörmland arbetat med ett nytt inriktningsdokument som skickas ut på remiss i början av 2026. Inriktningsdokumentet som tar sikte på år 2030 har identifierat sex strategiska fokusområden där regionen kan och vill göra skillnad.

1.3.4 Ett växande och dynamiskt näringsliv som bidrar till hållbar omställning

Nuläge

I den här prioriterade inriktningen följs utvecklingen med hjälp av följande indikatorer:

- Företagsklimat
- Andel nystartade företag som har startats av kvinnor
- Andel sysselsatta i näringslivet
- Företagens digitaliseringsgrad
- Varuexport
- Genomsnittligt antal utbildningsår bland anställda i företag
- Bruttoregionalprodukt

Se statistiken i sin helhet [i det digitala faktabladet](#), under fliken Ett växande och dynamiskt näringsliv som bidrar till hållbar omställning.

Företagsklimatet är en viktig grundförutsättning för ett välmående näringsliv. Över tid har företagarna i Sörmland har fått en alltmer positiv bild av företagsklimatet i länet, även om vi ser en liten minskning år 2025. Den positiva bilden av företagsklimatet har gjort att det sammanfattade omdömet om att driva företag i Sörmland har varit bättre än i riket som helhet ända sedan 2013. Mångfald och jämställdhet är andra viktiga förutsättningar för innovation, men som det finns utmaningar kring. En del av utmaningarna har lyfts under avsnittet om kompetensförsörjning.

Kvinnor startar omkring 32 procent av alla nystartade företag i Sörmland, vilket är en minskning med nästan tre procentenheter. Sörmland går därmed från att det län som har den tredje högsta andelen i det här avseendet till att vara ett län mer i mitten av fördelningen.

I Sörmland är sysselsättningstillväxten lägre än förväntat, utifrån den branschstruktur som finns. Mellan 2011 och 2021 har andelen av alla sysselsättningstillfällen i länet som näringslivet har minskat med nästan fyra procentenheter. Det har sedan skett en liten ökning från 2021 till 2023. Näringslivet har en större andel av alla arbetstillfällen i riket än i Sörmland. Andelen arbetstillfällen har på riksnivå varit stabil under samma period som den har minskat i Sörmland. Antalet sysselsatta inom både varu- och tjänsteproducerande branscher växer mellan 2021 och 2023.

Den procentuella utvecklingen i bruttoregionalprodukt är i linje med liknande län under perioden 2012 till och med 2023. Den snabba utvecklingen inom digitalisering, cirkulära materialflöden och hållbarhet ställer höga krav på förmåga att ställa om och flexibilitet i näringslivet. Därför är det värt att notera att näringslivet i Sörmland har en oförändrad position mellan 2020 och 2023 i termer av Tillväxtverkets digitaliseringsindex. Under de båda årens undersökning hamnar sörmländska företag på den nedre halvan bland länen för hur mycket digitala hjälpmedel används vid inköp, marknadsföring och administration exempelvis. Vid det senaste mätåret 2021 är Sörmland bland de län som har lägst genomsnittligt antal utbildningsår i näringslivet. Som kan innebära sämre förutsättningar för den framtida flexibiliteten och innovation. År 2024 har sju län lägre varuexport i tusentals kronor än Sörmland. Ända sedan 2013 har Sörmland legat bland de sju till tio län med lägst varuexport i landet. Näringslivets gröna omställning är viktig och antalet utsläppta ton växthusgaser per invånare inom industrin och jordbruket i Sörmland minskar något mellan 2022 och 2023.

Resultat och insatser i det regionala utvecklingsarbetet

Stärka förmågor och kunskaper hos sörmländska företag

Det företagsfrämjande systemet består av ett antal huvudaktörer och drivs genom linjeverksamhet och via projekt. Region Sörmland introducerade under år 2025 Handlingsplan för Sörmlands regionala näringslivsstrategi 2022 - 2030 i det dagliga arbetet och vid träffar med företagsstödande aktörer, kommunernas

näringslivsansvariga samt med relevanta nätverk inom utbildning och kompetens. Syftet med handlingsplanen är att konkretisera och tydliggöra Region Sörmlands roll, krav och arbetssätt, skapa samsyn, lärande och förankring samt underlätta prioriteringar och samverkan, både internt inom Region Sörmland och externt med olika aktörer.

Ytterligare en viktig aspekt av arbetssättet är att säkerställa att hela Sörmland får ta del av erbjudanden och stöd. Detta ska utveckla ett effektivare och starkare innovations- och företagsstödande system i Sörmland och konkretisera kopplingarna till relevanta strategiska dokument.

De aktörer som Region Sörmland är med och finansierar beskrivs mer ingående i en separat fil, tillsammans med de projekt som får finansiering från Region Sörmland. Nedan beskrivs de bedömningar Region Sörmland gör kring ett urval av dessa aktörers och projekts resultat under året.

Projektet Regional exportsamverkan gav under 2025 deltagarna ny och ökad kunskap om exempelvis marknader och verktyg. Företagen har även börjat använda sig av de nya kunskaperna vilket förbättrar möjligheterna till ökad internationell handel. Under året har också ett exportnätverk med åtta företag bildats.

Deltagare i projektet INVästmanlands aktiviteter erhöll ny och ökad kunskap och nätverk om etablering och investering samt kontakt med stödsystemet inom området både storregionalt och nationellt. Vidare stärker projektet Region Sörmlands och Sörmlands kommuners förmågor att ta hand om och attrahera investeringar och etableringar. Under året har ett nätverk för investering och etablering i Sörmland bildats.

Almis finansiering, affärsrådgivning, nätverk och framtidsdialoger stärker företagets förmåga och möjlighet att utvecklas och växa. Sammantaget stärker det konkurrenskraften hos det sörmländska näringslivet. Samverkan mellan de företagsfrämjande aktörerna utvecklas och fördjupas ständigt, exempelvis mellan Nyföretagarcentrum, Almi och Ung Företagsamhet. Region Sörmland medfinansierar initiativet Women Executive Invest som vänder sig till målgruppen kvinnor som är investerare. 60 investerare ingår nu i nätverket, som under året vidgats till flera kommuner i Sörmland. Almi, tillsammans med företagsinkubatorn Create och Eskilstuna kommun, ansvarar för insatsen.

Framtidens industri i Sörmland (FRIS) får företagen att prioritera och applicera ny kunskap och investeringar i sina verksamheter för ökad produktivitet och

konkurrenskraft. FRIS underlättar för både innovation och produktutveckling inom industrin, det stärker och förbättrar operativ effektivitet och produktivitet, det främjar och stärker kunskap och möjligheter inom hållbar tillväxt, det främjar medarbetarnas engagemang och bidrar till kompetensutveckling samt till välmående och produktivitet.

Nyföretagarcentrums insatser har lett till fler nya företag, kontakter och motivation för entreprenörer. Vidare stärks egenförsörjning. Bedömningen är också att insatserna ger ökad kunskap som direkt används av entreprenörerna, ett omfattande nätverksbyggande och en allt större kännedom om Nyföretagarcentrums stöd i hela Sörmland.

Grön omställning

För att påskynda den gröna omställningen inom industrin görs insatser både för underleverantörer och för produktägande företag som gör dem bättre på att möta utmaningar men även tillvarata möjligheter som stärker konkurrenskraften. Här kan nämnas arbetet inom insatserna FRIS samt Almis ramtidsdialoger, där hållbarhet är en stor del. Dessa dialoger genomförs med samtliga företag som får rådgivning eller finansiering.

Omställning sker även i andra sektorer. Under året har Region Sörmland arbetat med en uppdatering av Regional Livsmedelsstrategi för Södermanlands län. En hållbarhetsfråga, såväl som en resiliensfråga, när det kommer till livsmedel är lokal mat. Här samverkar Region Sörmland med den ekonomiska föreningen Sörmlands matkluster, som under tre år bedriver projektet *Strukturell innovation för mer lokal mat*. AgroÖst/AgroSörmland är också projektpart och co-leader i den Formas-finansierade centrumbildningen AgroDrive, med syftet att påskynda omställningen till en fossilfri livsmedelskedja. Projektet leds av RISE och omfattar 26 parter från akademi, näringsliv, offentlig sektor och civilsamhället. Det första året har projektet varit i uppbyggnadsfasen och jobbat med kartläggningar, studiebesök och workshops för att ringa in behov och förutsättningar för det fortsatta arbetet.

Fortsatt systemutveckling kring innovation

Under 2025 genomförde Region Sörmland insatser för att förstärka innovationskulturen i hela Sörmland. Syftet var att öka förståelsen för innovation som en strategisk resurs och att engagera fler aktörer i det gemensamma arbetet. Som ett led i detta arbete

arrangerade Region Sörmland Sörmlands Innovationsdag 2025. Temat var systeminnovation och medverkande var bland andra MITC, Volvo CE, Mälardalens universitet, Vinnova, RISE, Innovationsledarna, Handelshögskolan Stockholm, Eskilstuna Folkhögskola, Warbro Kvarn, Reformaten Ignite, Ung Företagsamhet och Sveriges Stadsmissioner. Övergripande inriktningar för dagen var Kulturens betydelse för Innovation, Innovation inom livsmedel och Innovation och hälsa.

En annan central del av årets arbete handlade om att lägga grunden för förbättrade strukturer för innovationsarbete. Det innebär att skapa långsiktiga förutsättningar, processer och samarbetsformer som gör det enklare att omsätta idéer till konkreta lösningar. Satsningarna är en del av en större ambition: att bygga långsiktiga insatser kopplade till innovation och att etablera en tematisk förståelse för att innovationsförmåga är ett sätt att angripa utmaningar och utveckla områden för ett hållbart näringsliv och samhälle. En del i detta har varit att konceptualisera Sörmlands innovationsdag till ett koncept som även innefattar ett flertal mindre workshops, så kallade Innovation hours spridda i Sörmlands kommuner.

1.3.5 Goda boende- och livsmiljöer som ger jämlika möjligheter till arbete, välbefinnande och välfärd

Nuläge

I den här prioriterade inriktningen följs utvecklingen med hjälp av följande indikatorer:

- Inrikes flyttnetto
- Andel kommuner med bostadsmarknad i balans.
- Andel personer som ibland eller ofta avstår från att gå ut själva på grund av rädsla
- Energianvändning per bränsletyp
- Elproduktion per bränsletyp

Se statistiken i sin helhet [i det digitala faktabladet](#), under fliken Goda boende- och livsmiljöer.

Under åren 2018 till 2021 har Sörmland haft en positiv nettoinflyttning inom landet. Med det menas att fler har flyttat in än ut ur länet. Siffrorna för 2022 visar att det har skett en brant nedgång, sedan är det nästan oförändrat till 2023 och 2024. Sammantaget innebär detta att Sörmland under 2023 och 2024 har haft en minskande befolkning. Vi kan också via ett annat mätetal från SCB se att antalet invånare minskar även år 2025. Under åren med höga flyttnetton har det positiva nettot framför allt varit en effekt av att individer i barnafödande åldrar, tillsammans med barn, flyttat in till länet. Alltså en

inflyttning av barnfamiljer. Samtidigt har utflyttargruppen i högre grad bestått av yngre individer. Troligen med anledning av studier eller önskan att bo i något av storstadslänen. Under de senaste två åren har barnfamiljerna i inflyttargruppen minskat medan utflyttargruppen är relativt likartad. Vilket gjort att länets flyttnetto mot resten av riket minskat kraftigt. Många som flyttar ut från Stockholms län motiverar det med bostadsskäl (Region Stockholm, 2022). Samtidigt ser vi i Sörmland, som haft stor nettoinflyttning från Stockholms län, att allt fler inflyttade stockholmare i Sörmland fortsatt arbetar i Stockholms län. Över tid tycks relationerna mellan Stockholms och Sörmlands arbets- och bostadsmarknader bli tätare.

År 2025 har tre kommuner i Sörmland överskott på bostäder; Eskilstuna, Oxelösund och Flen, och fyra kommuner har balans. Jämfört med år 2023 då enbart Katrineholm och Oxelösund hade en bostadsmarknad i balans, vilket i sig var en förbättring från 2022 då alla kommuner rapporterade att de hade underskott på bostäder. Detta kan bero på att det har slutförts många stora projekt i närtid samtidigt som befolkningen minskar. En tolkning är också att ränteläget kan ha gjort att färre bostadsaffärer realiserar.

Otryggheten i det egna bostadsområdet ökar bland unga kvälls- och natttid. Dagtid skiljer sig inte känslan av otrygghet i bostadsområdet mellan könen. Det är tjejerna som upplever sig mer otrygga i en större utsträckning under natttid. Även bland vuxna ökar otryggheten över en längre tidsperiod. Andelen personer som uppger att de ofta eller ibland avstår från att gå ut själva på grund av rädsla har ökat mellan 2004 och 2022 både bland både kvinnor och män. Dock är andelen generellt högre bland kvinnor än bland män. Även när en liknande fråga ställs i SCBs medborgarundersökning framstår kvinnor som mindre trygga än män i det egna bostadsområdet när det är mörkt ute. I den här undersökningen kan vi se att andelen som har upplever sig trygga när det är mörkt ute har ökat mellan 2021 och 2025.

Energianvändningen i länet har under det senaste decenniet visat en minskningstrend. Flytande icke-förnybara bränslen har minskat på lång sikt medan flytande förnybara bränslen ökar. Dock ser vi att år 2023 ökar användningen av flytande icke-förnybara bränslen igen medan användning av flytande förnybara bränslen minskar. Solkraften och vindkraften ökar men producerar sammanlagt omkring fem procent av total användning i länet.

Resultat och insatser i det regionala utvecklingsarbetet

Utvecklat arbete med regional rumslig planering

Regional utveckling tar inte stopp vid länsgränsen. Vi behöver samverka med våra grannregioner då människor och företag lever och verkar över kommun- och länsgränser i funktionella regioner snarare än enbart inom administrativa gränser. Regionerna behöver därför använda sig av territoriella, eller rumsliga, perspektiv som tar hänsyn till olika platsers förutsättningar och behov i det regionala utvecklingsarbetet. Region Sörmland medverkade under år 2025 i det storregionala samarbetet Samverkan östra Mellansverige kring framtagandet av en ny Strategisk inriktning för storregional planering i östra Mellansverige. Inriktningen är en revidering av den gemensamma rapporten Samverkan kring planering i östra Mellansverige (ÖMS 2050) som togs fram 2018. I Samverkan östra Mellansverige samarbetar sju regioner; Region Gävleborg, Region Stockholm, Region Sörmland, Region Uppsala, Region Västmanland, Region Örebro län samt Region Östergötland, tillsammans med Mälardalsrådet. Målet är att skapa ett sammankopplat och mer integrerat östra Mellansverige med stark konkurrenskraft, social hållbarhet och ekologisk balans. Den nya strategiska inriktningen förväntas vara antagen av alla sju regioner under våren 2026.

Landets regioner har varit regioner olika länge och har kommit olika långt i arbetet med rumsliga frågor. För att stärka det rumsliga perspektivet i det regionala utvecklingsuppdraget har Tillväxtverket tillsammans med Boverket, Trafikverket och länsstyrelserna under 2025 haft ett nationellt uppdrag att stötta regionernas arbete med regional strategisk planering. Genom detta arbete utvecklade Region Sörmland en modell för samverkan med andra aktörer i rumsliga planeringsprocesser. Inom ramen för en fortsatt utlysning från Tillväxtverket har Region Sörmland tillsammans med Region Östergötland, Region Jönköpings län, Länsstyrelsen i Södermanlands län och Länsstyrelsen i Jönköpings län påbörjat ett gemensamt projekt *Stärkt samverkan inom regional strategisk planering* för att fortsätta utveckla arbetssätt för samverkan inom regional strategisk planering.

Strukturbild Sörmland visar det fysiska perspektivet av den regionala utvecklingsstrategin och är Region Sörmlands verktyg för att utveckla de territoriella förutsättningarna i länet. Region Sörmland harmoniserade och integrerade under år 2025 texter och ställningstagande för Strukturbild Sörmland med den regionala

utvecklingsstrategin. Detta innebär att de rumsliga perspektiven i det regionala utvecklingsarbetet har stärkts. Arbetet har också lett till en vidareutveckling av RegionAtlas, som är en plattform med geografiska faktaunderlag för Sörmland. Sedan lansering av denna har efterfrågan på geografiska analyser ökat, vilket också tyder på att mycket av det regionala utvecklingsarbetet har börjat ta avstamp i de geografiska förutsättningarna. Även inom Hälso- och sjukvården har det geografiska perspektivet en ökad betydelse. Under år 2025 genomfördes exempelvis geografiska analyser av ambulansers körtid och kompetensförsörjning i olika delar av länet.

Stärkt arbete med friluftsliv i Sörmland

Region Sörmlands verksamhetsområde Hållbar regional utveckling har under de senaste åren arbetat med friluftsliv genom olika insatser. Detta arbete är ett exempel på tvärsektorielt arbete där kompetenser inom folkhälsa och platsutveckling möts och utvecklar tillsammans. Under 2025 initierades ett ledsamordningsprojekt med medel från Naturvårdsverket. Syftet med projektet är att stärka det operativa och strategiska arbetet med friluftsliv i Sörmland, platsutveckling samt förbättrad folkhälsa. Detta genom att dels skapa ledsamordning i Sörmland och strategiskt identifiera noder för rekreativa leder i Sörmland. Som tidigare nämnts är det också viktigt att inkludera målgruppen vid arbete som syftar till förändrat beteende, och utifrån den insikten har ett annat ben i projektet varit att identifiera grupper av ovana vandrare för att sedan fråga dem vad som skulle få dem att upptäcka Sörmlands rekreativa leder ytterligare. Dialogmöten med 70 personer har lett till ökad förståelse och bland annat visat på att det bland många finns en kunskapsbrist om vilka leder som finns och kring vad man får (eller inte får) göra i svensk natur. Samtalen visar också på att det finns en vilja att upptäcka naturen mer, gärna i form av organiserad aktivitet. Även finansiering är viktig i frågor där föreningslivet har en viktig roll. Region Sörmland utreder också inom ramen för projektet möjligheten för en effektivare bidragshantering för föreningen Sörmlandsleden.

Fortsatt arbete med klimat- och energifrågor

Under 2025 har Regionens klimat- och energiarbete fortsatt. Regionen har fortsatt att medfinansiera och delta i flera projekt såsom Elsmarta ÖMS, Fossilfritt 2030, Grönt näringsliv, Ökad omställningskraft i ÖMS med flera. Regionen har tillsammans med

Länsstyrelsen genomfört revideringen av Sörmlands klimat- och energistrategi och ställt sig bakom den nya strategin. Region Sörmland bidrar även i Länsstyrelsens arbete med att ta fram Handlingsplanen för elektrifieringen i Sörmland. Arbetet med att mobilisera relevanta projekt inom ERUF ÖMS PO2 och Territoriella strategi fortsatte. Under hösten har en praktikant tagits in för att analysera Region Sörmlands klimatomställningsarbete jämfört med andra liknande regioner. Resultaten sammanställs under 2026.

Som en del i Region Sörmlands arbete med Åtgärdsprogram för Sörmlands Miljö, ÅFM, 2022 – 2026 medverkar och medfinansierar Region Sörmland i industridoktorandprojektet Klimatmålen resa genom samhällsbyggnadsprocessen, från policy till praktik tillsammans med andra aktörer, inklusive Eskilstuna och Strängnäs kommun. Region Sörmland var under 2025 värd för ett seminarium och projektmöte med fokus på den regionala nivån och hur klimatmålen färdas från EU till lokal nivå.

1.3.6 Den regionala utvecklingsstrategins mål, ram och medel

Nuläge

För att följa utvecklingen mot RUS: ens mål samt ram används följande indikatorer:

- Demografisk försörjningskvot
- Andel (unga och vuxna) som uppger att man i allmänhet kan lita på de flesta människor
- Valdeltagande i senaste regionvalet
- Andel röstande i det valdistrikt med lägst valdeltagande senaste regionvalet
- Utsläpp av växthusgaser, totalt, Co2-ekv/invånare

Se statistiken i sin helhet [i det digitala faktabladet](#), under fliken Övergripande utveckling i Sörmland.

Ålderspyramiden i länet innebär att de i arbetsför ålder år 2024 behöver klara av att försörja fler unga och äldre i jämförelse med resten av landet. År 2024 ökar den demografiska försörjningskvoten igen efter att under 2023 ha minskat på grund av en minskande grupp unga i länet. Den utmaning som under flera år har bidragit till en ökande försörjningskvot, nämligen att befolkningen blir äldre, kvarstår. Denna utmaning delar Sörmland med resten av landet. Det är stora skillnader mellan kommunerna i länet och Eskilstuna har den lägsta demografiska försörjningskvoten medan Flen har den högsta.

För att nå RUSens mål om ett jämställt och jämlikt samhälle där människor lever ett gott liv med god hälsa utan orättfärdiga skillnader är tillit av stor vikt. Vi undersöker, genom enkäter där frågan ställs till unga och vuxna, om de tycker att de i allmänhet kan lita på de flesta människor. Bland unga är den andelen på nedgång i Sörmland mellan 2017 och 2023. Minskningen syns inte bland vuxna. Från SCBs medborgarundersökning för 2025 kan man se att tilliten i Sörmland ökar med utbildning och inkomst.

Tillståndet för demokratin i länet mäts genom att följa valdeltagandet. Här har valdeltagande i regionvalet minskat mellan 2018 och 2022. Men år 2022 är valdeltagandet i nivå med hela rikets totala valdeltagande. Det finns dock vid valet 2022 minst ett valdistrikt där så få som 49 procent av röstberättigade har valt att rösta i regionvalet. Det tyder på att demokratin är olika väl förankrad på olika platser i länet. Valdeltagandet i EU-valen i Sörmland är generellt lägre än valdeltagandet i riksdags-, region- och kommunval. Vi kan dock se att valdeltagande i EU-val har ökat mellan 2004 och 2019, men att det sedan har minskat till 2024. Valdeltagandet i europaparlamentsvalet år 2024 var högst i Gnesta och lägst i Eskilstuna.

Den långsiktiga trenden under de senaste 30 åren är att utsläppen av växthusgaser per invånare i länet minskar. Enligt koldioxidbudgeten för länet behöver utsläppen minska med 11 procent per år varje år fram till och med 2040 (Länsstyrelsen Södermanlands län, 2025a). Mellan 2022 och 2023 minskade utsläppen i Sörmland med cirka 2 procent. Tidsserien på regional och lokal nivå sträcker sig dock bara till och med år 2023, vilket betyder att förändringar av exempelvis utsläpp från transporter under 2024 inte kan ses i detta. Utsläppen är konjunkturberoende då framför allt tillverkningsindustrin står för en stor andel av utsläppen och producerar utifrån global efterfrågan. En betydlig del av användningen av fossil energi i länet härleds till SSAB:s verksamhet i Oxelösund; verksamheten står för Södermanlands enskilt största utsläpp av växthusgaser. Företagets beslut 2023 om att ställa om till fossilfri produktion innebär att utsläpp i länet kommer att minska rejält, samtidigt som elanvändningen kommer att öka. Länsstyrelsen i Södermanlands län genomför årligen en miljömålsuppföljning för länet. I 2025 års uppföljning bedöms att inget av de miljömål som följs upp regionalt kommer att kunna nås till år 2030, men att två mål är nära att kunna nås (Länsstyrelsen Södermanlands län, 2025b).

Resultat och insatser i det regionala utvecklingsarbetet

EU-frågan hetare än någonsin

Region Sörmland arrangerade under 2025 ett riktningsmöte tillsammans med politiker i Regionala utvecklingsnämnden. Syftet med dagen var att, utifrån 2024 års RUS uppföljning, besluta om en så kallad kraftsamling inom den regionala utvecklingsstrategin. Efter riktningsmötet beslutade Regionala utvecklingsnämnden om kraftsamlingen EU med stärkt fokus på innovation. Kraftsamlingen gäller till och med 2027 och ska följas upp under riktningsmötet 2026. Under 2025 och 2026 skrivs en handlingsplan för kraftsamlingen men ett antal konkreta aktiviteter har redan skett, så som en utbildning för Regionfullmäktige kring EU och genomförda studieresor för politikerna i Regionala utvecklingsnämndens presidium till Region Östergötland respektive Bryssel.

Den territoriella strategin för Sörmland, som blev en av strategierna som prioriterades av Tillväxtverket under 2024, har öppnat möjligheter för flera aktörer i länet att söka utvecklingsmedel från ERUF: s nationella program. Nio projekt i länet är nu i gång, men det har också anordnats ytterligare insatser för att stärka genomförandet utifrån den territoriella strategin. Kommunerna och länsstyrelsen bedöms ha fått ökad kapacitet för att söka medel via exempelvis territoriella strategin.

Under år 2025 var Region Sörmland värdorganisation för en så kallad Peer review inom territoriella strategin. European Urban Initiative (EUI) anordnade en 2,5 dagars workshop i Sörmland där regioner från Tjeckien och Estland bjöds in tillsammans med Sörmland. Varje deltagare fick ett expertteam som granskade respektive deltagares strategi och landade i utvecklingstips för respektive region. För Sörmlands del identifierades behovet av ett projektkontor som kan stötta regionens aktörer med att driva utvecklingsprojekt. Som en utveckling av detta ska Region Sörmland under 2026 genomföra ett City to City Exchange, ett erfarenhetsutbyte med regionen Coimbra i Portugal. Temat för utbytet är hur regionala stödfunktioner kan byggas och utvecklas för ökad projektkapacitet och extern finansiering.

Det stora intresset som har funnits för EU-frågorna under 2025 har varit mestadels begränsade till den nytta som kan dras av EU som finansiär. Det finns fortsatt flera steg att ta gällande förståelsen för EU-systemets påverkan på utvecklingsfrågorna utöver fördelningen av utvecklingsmedel.

Utvecklad process för finansiering av regionala utvecklingsprojekt

Under 2024 implementerade Region Sörmlands ett nytt arbetssätt för finansiering med 1:1-medlen. Alla regionala utvecklingsprojekt som Region Sörmland finansierar ska bidra till att uppnå målet i den regionala utvecklingsstrategin och ligga i linje med ett eller flera av strategins prioriterade inriktningar. Region Sörmland prioriterar projekt med finansiering från EU och projekt med nationell finansiering. Idag är Region Sörmlands bedömning att vi har en välfungerande process för hur vi hanterar 1:1 medlen. Det nya arbetssättet innebär en struktur som ger externa aktörer stöd i hela kedjan från projekttid i tidigt skede till ett avslutande möte efter projektavslut. Beredningsgruppen för 1:1-medel stöttar sökande i projektens innehåll och upplägg, ställer kompletterande frågor och ger tips på kopplingar till annat arbete som pågår och vilken medfinansiering som kan vara lämplig. Detta har lett till en ökad kvalitet i projektansökningar och har ofta givit sökande aktör bättre förutsättningar att nå projektets mål.

Inför 2025 ansökte och fick Region Sörmland 24 miljoner kronor i beställningsbemyndigande vilket innebär att Region Sörmland under 2025 kunde fatta beslut om 24 miljoner kronor utöver årets anslag på närmare 24 miljoner kronor. Detta tillsammans med ett utvecklat prognosarbete har gjort att Region Sörmland har fått ökad kapacitet att finansiera utvecklingsprojekt över flera år. På sikt förväntas fler större fleråriga projekt leda till minskad administration eftersom ett litet projekt kräver ungefär lika mycket administration som ett större. Fleråriga beslut innebär också att projekten kan ta en mer strategisk och långsiktig ansats.

En utmanande ekonomisk situation både internt inom Region Sörmlands verksamhetsområde Hållbar regional utveckling och hos externa aktörer har inneburit ett ökat tryck och efterfrågan på medfinansiering av projekt. En annan orsak till det ökade söktrycket är Sörmlands territoriella strategi som ger aktörer i Sörmland möjlighet att söka medel från ERUF:s nationella program. För att kunna söka medel inom ramen för det nationella programmet behöver aktörer förankra idén med Region Sörmland. Dessutom har en lagändring skett 1 november 2025 vilket innebär att medel som söks inom ERUF ska ske i samklang med RUS. Beredningsgruppen har berett och bedömt cirka 80 formella projektansökningar under året, till skillnad mot föregående års cirka 40 ansökningar. Detta har skett samtidigt som Region Sörmland driver egna

projekt i långt högre utsträckning än tidigare. Se separat fil för fullständig lista på projekt.

Som ett led i att mer strategiskt fördela de nationella regionala utvecklingsmedlen utlyste Region Sörmland under år 2025 förstudiemedel i syfte att stärka platsutvecklingen i Sörmland. Utlysningen riktade sig till Sörmlands kommuner, Länsstyrelsen i Södermanlands län och Region Sörmland. Genom utlysningen beviljade Region Sörmland sex förstudier. Slutrapporteringen för förstudierna visar att förstudierna har uppnått flera effekter på kort sikt, främst genom ökad kunskap samt nya underlag, metoder och förslag för fortsatt arbete kopplat till platsutveckling i länet. På liknande sätt utlyste Region Sörmland 2024 och 2025 förstudiemedel i syfte att stärka genomförandet av den regionala utvecklingsstrategin. Målgrupp för utlysningen var samma som i ovan beskrivning. I den första omgången beviljades sex förstudier och i den andra beviljades två förstudier. Aktörerna fick under år 2025 stöd av Region Sörmland, bland annat för att öka det regionala mervärdet av förstudierna. En gemensam slutkonferens anordnades i slutet av 2025.

Hållbarhet integrerad i styrning

I RUS:en står det att: ”Den regionala utvecklingspolitiken är en del av genomförandet av Agenda 2030, FN:s globala mål för hållbar utveckling på regional och lokal nivå. Den regionala utvecklingspolitiken ska främja en ekonomisk, social och miljömässig utveckling där de tre dimensionerna är integrerade delar och ömsesidigt beroende av varandra.” Region Sörmland har under ett antal år arbetat med olika sätt för att integrera hållbarhetsaspekterna i styrningen av de regionala utvecklingsprocesserna.

Enligt styrdokumentet för Region Sörmlands hantering av statliga regionala utvecklingsmedel ska de 1:1-medel som Region Sörmland ansvarar för investeras i insatser för att främja en hållbar regional utveckling. Inför formell projektansökan erbjuder Region Sörmland ett inledande möte som kan ha fokus på projektets förändringsteori och/eller hållbarhetsperspektiven. Detta ska öka kvaliteten i de formella ansökningar om projektmedel som inkommer. Beredningsgruppen 1:1 bedömer varje projektansökan utifrån perspektiven ekonomi, miljö, integration och jämställdhet. Hållbarhetsperspektiven redovisas i lägesrapporter och i slutrapport för varje regionalt utvecklingsprojekt.

Under 2025 är bedömningen att hållbarhetsperspektivet framhävs i strategier och handlingsplaner, som exempelvis den regionala näringslivsstrategin. För att operationalisera detta specificerar Region Sörmland i insatser och projekt till företagsfrämjande och innovationsstödjande aktörer de indikatorer, bland annat inom hållbarhet, som följs upp vid avrapporteringar och aktörsdialoger.

Inom arbetet med framtagande av länstransportplanen och Strategi för storregional kollektivtrafik har hållbarhetsbedömningar gjorts. Genom att initialt ha en genomgripande hållbarhetsbedömning kommer alla tre delar av hållbarhet in i avvägningar i strategiernas och planernas framtagande. Under framtagandet av förslaget till länstransportplan togs två planalternativ som båda på olika vis hanterade hållbarhetsaspekterna väl. Det slutgiltiga planförslaget är en kombination av båda alternativen vilket gjorde att hållbarhetsbedömningen spelade in tidigt i processen och på så vis påverkade utfallet.

1.4 Omvärlden

Många faktorer i omvärlden får mer eller mindre påverkan på möjligheterna att uppnå goda resultat inom det regionala utvecklingsuppdraget. Fyra faktorer bedöms ha påverkat arbetet i större utsträckning under 2025. Det handlar om: de ekonomiska förutsättningarna i privat och offentlig sektor, det ökande fokuset på beredskapsfrågan, den kommande socialtjänstlagen, samt om EU:s kommande långtidsbudget. Påverkan är av olika karaktär, där EU:s långtidsbudget samt ekonomiska förutsättningar redan nu och på sikt får stor direkt påverkan på den regionala nivån, medan en förändrad socialtjänstlag och ett allmänt beredskapsfokus innebär förändrade förutsättningar i flera områden, men inte för hela det regionala utvecklingsuppdraget.

Ekonomiska förutsättningar; Bedömningen är att de ekonomiska förutsättningarna påverkar både Region Sörmland och flera andra aktörer inom det regionala utvecklingssystemet i Sörmland. Många aktörer har sämre ekonomiska förutsättningar och letar efter andra finansieringsmöjligheter. Som beskrivits under avsnittet om RUS mål, ram och medel innebär en utmanande ekonomisk situation ett ökat tryck och efterfrågan på regional medfinansiering av projekt. För ett antal aktörer har basfinansiering från Region Sörmland minskat, vilket också påverkar efterfrågan på externa medel. En konsekvens av att mycket arbete i Sörmland finansieras via EU:s

regionalfonder eller andra externa medel kan bli utlysning inom fonderna styr insatser snarare än de regionala behoven.

De pressande ekonomiska förutsättningarna innebär också att avtal vänds och vrids på för att kunna skära ner på kostnader. Det finns alltså en risk att aktörer backar hem och styrs av den egna budgeten, snarare än av vilka utfall vi kan uppnå i fortsatt samverkan. I flera fall står Region Sörmland med ett formellt åtagande och kommunernas bidrag är valbara. När dessa valbara insatser reduceras blir trycket större på Region Sörmland.

Sörmland har haft ett relativt sett svagt företagsstödjande system och detta system blir ytterligare försvagat av de ekonomiska förutsättningarna hos offentliga aktörer. Utan långsiktig basfinansiering bedrivs ordinarie arbete i projektform, vilket både ökar administrationen och försvårar för strategiskt arbete.

Ytterligare en konsekvens av de ekonomiska förutsättningarna blir att många aktörer i länet vänder sig mot EU.

EU:s långtidsbudget; Trots att EU:s långtidsbudget inte är beslutad än påverkar den satsningar inom regional utveckling. Det handlar framför allt om en oro kring vilka förändrade förutsättningar som långtidsbudgeten kommer att ge. Under året har det inneburit ett ökat söktryck från EU-medlen. Många vill ta del av medlen under de förutsättningar som råder idag, givet osäkerheten om vad som gäller framåt.

Om EU:s långtidsbudget: Den 16 juli 2025 presenterade EU-kommissionen sitt förslag till en flerårig budgetram för åren 2028–2034. Förslaget syftar till att bygga ett starkare Europa genom en mer ambitiös budget med tydligt fokus på gemensamma europeiska prioriteringar. Budgetförslaget utformas för att möta framtida utmaningar inom säkerhet, konkurrenskraft, grön omställning och digitalisering. Förslaget omfattar en ökad flexibilitet mellan budgetposter, färre rubriker och finansieringsprogram, samt ett harmoniserat regelverk. För regional nivå är förslaget om de så kallade nationella kuverten särskilt intressant då EU:s framtida sammanhållningspolitik föreslås ingå i dessa tillsammans med övriga EU-fonder som hanteras genom delad förvaltning mellan respektive medlemsland och EU kommissionen.

Socialtjänstlagen; Under 2025 och 2026 introduceras den nya socialtjänstlagen och det är en förändrad förutsättning som redan under 2024 och 2025 har inverkat på arbetet med folkhälsofrågor och kompetensförsörjning. De stora ändringarna i hur förebyggande arbete kommer att bedrivas har öppnat upp ett fönster för att tänka nytt och öppnat för nya samarbeten och nya frågor att samverka kring. Det engagemang som märks hos socialförvaltningarna kring att jobba med utvecklingsfrågor är en viktig förändrad förutsättning.

Om nya socialtjänstlagen: 1 juli 2025 trädde den nya socialtjänstlagen i kraft. Syftet med den nya lagen är att socialtjänsten ska bli mer förebyggande, jämställd och lättillgänglig än idag: att sänka trösklarna, nå invånare tidigt, innan problemen växt sig stora. Socialtjänsten ska också jobba kunskapsbaserat – alltså tydligare vila på forskning och beprövad erfarenhet (SKR, 2025). Regeringen har i budgeten för 2026 aviserat ett besked om att en reglering för ett aktivitetskrav ska genomföras. Regleringen som föreslås i lagrådsremissen innebär en skyldighet för kommuner att tillhandahålla aktiviteter för personer som får försörjningsstöd och ett krav på dessa att delta i aktiviteter (SKR, 2026).

Beredskap: Beredskap har dominerat agendan i många sakområden den senaste tiden. Under 2025 har detta konkret implementerats i uppdrag, vilket har tydliggjort de många frågetecken som fortfarande kvarstår när offentliga aktörer behöver bredda verksamheter men inte har fått ökad finansiering. Det innebär att beredskap än så länge innebär en stor osäkerhet som försvårar för satsningar och prioriteringar.

1.5 Diskussion och slutsats

1.5.1 Utveckling i länet

Sörmland befolkning minskar, för tredje året i rad. Det får stor inverkan på planering i offentlig sektor, på ekonomiska förutsättningar i länet och på regionala utvecklingsfrågor. Sörmland har under flera år haft stor nettoinflyttning från omgivande län, men den har avstannat. Det innebär att ett antal kommuner nu upplever ett överskott på bostäder, men det innebär också en utmanande demografi.

Gällande social hållbarhet är det positivt att behörigheten till gymnasiet har ökat mellan åren 2019 och 2023, å andra sidan förväntas lågutbildade kvinnors livslängd minska i Sörmland, vilket inte syns i samma utsträckning i riket som helhet. Andelen barn och unga som lever i hushåll med låg inkomststandard är högst i riket.

Arbetsmarknadssituationen försämrades framför allt för män under 2024, men 2025 ser kvinnors och mäns situation mer likartad ut. Den ekonomiska situationen för familjer i länet bidrar till att den kommande socialtjänstlagen bedöms som viktig för arbete både med barn och ungas livsvillkor och för arbete med inkluderande kompetensförsörjning.

Angående ekologisk hållbarhet minskar utsläppen av växthusgaser, även om enskilda år kan avvika från trenden på grund av konjunkturen. Minskningen från år 2022 till 2023 är långt ifrån de elva procents minskning som skulle krävas enligt länets koldioxidbudget. Vi ser inte att antalet körda mil med personbil har återgått till de höga nivåerna som var före pandemin. Bilen är fortsatt det vanligaste färdmedlet men en större andel av fordonsflottan i Sörmland kan drivas fossilfritt och elektrifierat.

I termer av ekonomisk hållbarhet har företagsklimatet i Sörmland kontinuerligt förbättrats under hela tjugohundratalet. Bruttoregionalprodukten i länet utvecklas ungefär lika snabbt som i närliggande och liknande län. De ekonomiska förutsättningarna i samhället är också en av de omvärldsfaktorer som bedöms påverka det regionala utvecklingsarbetet mest.

1.5.2 Regionalt utvecklingsarbete

Vid framtagandet av den här rapporten har medarbetare och chefer i Region Sörmland reflekterat i grupp över genomförda insatser och förflyttningar i länet. Det är ett led i att utforska metoder för att mer sammanhållet lära av det som sker, och för att peka ut en riktning framåt. De resultat som har lyfts kan i stora drag sammanfattas under något av nedan fem temaområden; samverkan, finansiering, nya metoder, styrning och framdrift.

Samverkan: Samverkan är ett av de viktigaste verktygen inom det regionala utvecklingsuppdraget. Under året har en enkät genomförts för att bidra till utveckling av den samverkan som Region Sörmland driver. För ett antal grupperingar har insikter från enkäten, tillsammans med andra lärdomar, bidragit till diskussioner kring hur nätverket kan skapa än mer nytta för deltagarna. Samverkan inom Region Sörmland har förbättrats, både genom att uppdragen om regional utveckling och kollektivtrafik

integreras närmare varandra och genom pågående arbete för att intern tydlighet inom folkhälsofrågor. Region Sörmland etablerade under 2025 en ny nätverksstruktur för hållbart resande och skrev en ny överenskommelse med Arbetsförmedlingen Sörmland. Dessutom har ett nytt branschforum för industri etablerats och ny samverkan mellan företagsfrämjande aktörer inletts. Den stärkta samverkan har lett till ökad förståelse, kunskap och gemensamma insatser.

Nya metoder: Det tvärssektoriella perspektivet präglar mer HRU:s arbete, vilket har märkts exempelvis inom arbete med rörelseglädje, hållbar tillgänglighet och innovation. I flera arbeten har också användarinvolvering gett insikter och lösningar som i större utsträckning bidrar till målgruppen. Ett exempel på detta är arbetet med information om samtyckeslagen för unga.

Finansiering: Regionalt utvecklingsarbete bedrivs ofta som projekt och då är finansiering ett mycket viktigt verktyg. Det handlar både om nationell och regional finansiering, samt finansiering via EU-fonder. Region Sörmland är fortsatt i framkant gällande beviljade ansökningar inom Europeiska socialfonden+. Under året har vi sett ett ökat intresse hos politik och externa aktörer för EU:s finansieringsmöjligheter. Det förklaras både av en ökad kunskap och medvetenhet om möjligheter med fonderna och om ekonomiska omständigheter som får aktörer att behöva söka externa medel för att finansiera ordinarie arbete. Regionala utvecklingsnämnden tog också under året beslut om en kraftsamling under RUSen med fokus på EU och stärkt innovation. Redan på kort sikt ser vi resultat i termer av att Region Sörmland i ökad utsträckning ser vilka möjligheter EU-kontexten ger och har en samlad position i frågan.

Region Sörmlands process för att fördela regionala utvecklingsmedel har lett till en ökad kvalitet i projektansökningar och har ofta gett sökande aktör bättre förutsättningar att nå projektets mål. Genom en mer systematiserad modell finns en större möjlighet att ta större och fleråriga projektbeslut, vilket också innebär att projekten kan ta en mer strategisk och långsiktig ansats. Kommunerna och Länsstyrelsen bedöms ha ökat kapaciteten för att söka medel både via territoriella strategin och genom utlysta förstudiemedel för att stärka genomförandet av den regionala utvecklingsstrategin. Osäkerheten inför EU:s kommande långtidsbudget leder också till att fler aktörer vill ansöka om medel i innevarande programperiod.

Styrning: Det rumsliga perspektivet har stärkts både inom HRU och hos kommunerna i länet. Under året har behovet av att utveckla den regionala rumsliga planeringen förstärkts, dels genom regeringsuppdraget Regional strategisk planering och dels genom insikter om att den storregionala planeringen behöver tas vidare. Grunden till det har tagits under år 2025 genom reviderade strategiska inriktningar för östra Mellansverige (ÖMS 2050) som knyter ihop sju regioner tillsammans för ett sammankopplat och integrerad funktionell geografi med Stockholm som kärnan, vilket är en väldigt viktig del för Sörmlands fortsatta utveckling. I Sörmland har arbetet kring regional strategisk planering fokuserat på att utveckla processer och strukturer för regionala rumslig planering.

Även styrning mot hållbarhet har blivit mer integrerad i olika sakområden, exempelvis inom planering och inom näringslivsfrågorna. Styrningen har förstärkts dels genom politiskt beslut om RUS kraftsamling om EU och dels genom framtagning och revidering av styrdokument som har tydliggjort roller och arbetssätt inom ett antal olika sakfrågor.

Framdrift: Flera mer konkreta insatser ger resultat ute i länet. Lärdomar om effektiva företagsfrämjande insatser har lett till utvecklade och fördjupade insatser. Detta leder till ökad konkurrenskraft i företagen. Näringslivsarbete har gett större kunskaper om etablering och investeringar, men också ökade möjligheter till internationell handel. De många insatser som görs för unga i länet ger goda resultat i skolan, förbättrade möjligheter till arbete och studier och fördjupad kunskap om ungas liv och hälsa.

1.5.3 **Slutord**

Det brusar alltid runt om i världen. Arbete med regionala utvecklingsfrågor kan dock ses som ett maratonlopp, mer än en sprint. Därför behöver ansvariga klara av att hålla långsiktigt fokus trots de förändringar i omvärlden som pockar på uppmärksamheten. Årets beslut om en kraftsamling inom ramen för RUS med EU som tema och med särskilt fokus på innovation har bidragit till ett ökat fokus på EU-systemet och dess resurser och finansieringsmöjligheter. Det skapar också en beredskap för större förändringar som väntas komma i och med EU:s kommande långtidsbudget. De förflyttningar som sker vid samverkan och nya arbetssätt är också viktiga för att skapa långsiktigt fokus på värdeskapande för de som lever och verkar i Sörmland.

1.6 Referenser

Länsstyrelsen Södermanlands län, 2025a: Klimatneutralt Södermanland 2045 - Regional klimat- och energistrategi

Länsstyrelsen Södermanlands län, 2025b: Regional miljömålsuppföljning 2025

Region Sörmland, 2021: Distansarbetets omfattning och konsekvenser

Region Stockholm, 2022: Region Stockholms flyttstudie.

Statistiska centralbyrån (SCB), 2025: Regionala trender och prognoser.

Sveriges kommuner och regioner (SKR), 2025.

<https://extra.skr.se/framtidenssocialtjanst/nysocialtjanstlag.75001.html>, 2026-01-29

Sveriges kommuner och regioner (SKR), 2026.

<https://skr.se/arbetsmarknad/sarskildainsatserarbetsmarknad/franbidragtilljobbstodforaktivitetskravsreformen.9366.html>, 2026-01-29